

Autoreferat

1. Ewa Michna

2. **Magister socjologii** – 1993 – dyplom z wyróżnieniem – Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego – praca pt.: *Łemkowie. Grupa etniczna czy naród?*
Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii, nadany uchwałą Rady Wydziału Filozoficznego z dnia 20 grudnia 2001 roku; tytuł rozprawy doktorskiej: *Ruch rusiński na Słowacji, Ukrainie i w Polsce*.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych:

1.12.1993 - 31.09.2003 – asystent w Katedrze Socjologii Narodu i Stosunków Etnicznych, Instytut Badań Polonijnych, Uniwersytet Jagielloński.

1.10.2003 – 31.10.2004 – adiunkt w Katedrze Socjologii Narodu i Stosunków Etnicznych, Instytut Badań Polonijnych i Etnicznych, Uniwersytet Jagielloński.

1.11.2004 – obecnie - adiunkt w Katedrze Socjologii Narodu i Stosunków Etnicznych, Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych, Uniwersytet Jagielloński.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) Cykl 19 wymienionych poniżej publikacji zatytułowany: ***Etniczność mniejszości bezpieczeństwa w Europie Środkowo-Wschodniej*** wskazuję jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

b)

Monografia:

Kwestie etniczno-narodowościowe na pograniczu Słowiańszczyzny wschodniej i zachodniej. Ruch rusiński na Słowacji. Ukrainie i w Polsce, Polska Akademia Umiejętności, Prace Komisji Wschodnioeuropejskiej, T. VIII, Kraków 2004, ss. 364.

Artykuły naukowe w pracach zbiorowych i w czasopismach naukowych

1. *Ideologia etniczna Rusinów Karpackich - ciągłość czy zmiana*, (w:) *Wymiary globalizacji kulturowej. Wyzwania badawcze*, M. Kempny, G. Woroniecka (red.), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, Olsztyn 2003, s. 170-183.

2. *Liderzy łemkowscy wobec ruchu rusińskiego*, „Przegląd Polonijny”, Rok XXX, z. 3, 2004, s. 191-202.
3. *Etyczny wymiar tożsamości etnicznej w sytuacji zmiany identyfikacji narodowej*, (w:) *Etyczny wymiar tożsamości kulturowej. Studia z antropologii społecznej*, M. Flis (red.), Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 2004, s. 25-45.
4. *Od <euroentuzjazmu> do <europragmatyzmu> . Karpatorusińscy liderzy etniczni wobec jednoczącej się Europy*, (w:) *Pogranicza i multikulturalizm w warunkach Unii Europejskiej*, K. Krzysztofek, A. Sadowski (red.), - T.2, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2004, s.143-156.
5. *Pomiędzy marzeniami o państwie narodowym a realizmem politycznym. Casus Rusinów Karpackich*, (w:) *Naród, kultura i państwo w procesie globalizacji*, J. Rokicki, M. Banaś (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2004, s. 105-117.
6. *Relacje pomiędzy tożsamością narodową a obywatelstwem. Analiza porównawcza sytuacji Rusinów Karpackich na Słowacji, Ukrainie i w Polsce*, (w:) *Obywatelstwo i tożsamość w społeczeństwach zróżnicowanych kulturowo i na pograniczach*, K. Krzysztofek, A. Sadowski (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2006, s.75-90.
7. *Pomiędzy wschodem a zachodem: Europa i europejskość w karpatorusińskim dyskursie narodowościowym*, (w:) *Carpatho-Rusyns and Their Neighbors: Essays in Honor of Paul Robert Magocsi*, (red.) B. Horbal, P. Krafcik, E. Rusinko, , Fairfax, Va: Eastern Christian Publications, 2006, s. 257-279.
8. *Edukacja w środowisku rusińsko-łemkowskim i jej rola w podtrzymywaniu etniczności grupy*, (w:) *Problemy i wyzwania edukacji międzykulturowej. Doświadczenia polskie i niemieckie/Probleme und Herausforderungen der Interkulturellen Bildung: Deutsche und polnische Erfahrungen*, C. Obracht-Prondzyński (red.), Instytut Kaszubski, Gdańsk-Wieżyca 2007, s.114-139.
9. *Łemkowie – historyczne źródła współczesnych dylematów identyfikacyjnych*, (w:) A. Andrusiewicz (red.), *Polska i jej wschodni sąsiedzi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2007, s.179-191.
10. *Dylematy tożsamościowe grupy pogranicza. Na przykładzie analizy porównawczej ruchu karpatorusińskiego i kaszubskiego*, (w:) *Kim są Kaszubi? Nowe tendencje w badaniach społecznych*, Cezary Obracht-Prondzyński (red.), Instytut Kaszubski, Gdańsk 2007, s. 187-304.
11. *Śląskie i karpackorusińskie dylematy tożsamościowe. Aspiracje narodowe śląskich i karpackorusińskich liderów etnicznych. Próba analizy porównawczej*, (w:) A. Sakson (red.), *Ślązacy, Kaszubi, Mazurzy i Warmiacy – Między polskością a niemieckością*, Instytut Zachodni, Poznań 2008, s. 415- 435.
12. *Rola historii w legitymizacji aspiracji narodowych grupy pogranicza kulturowego*(w:) *Państwo i społeczeństwo. Polityka historyczna-historia instrumentem bieżącej polityki*, S. Kilian (red.), Wydawnictwo Krakowskiej Szkoły Wyższej im. A. F. Modrzewskiego, Kraków 2008, s. 115-124.
13. *Pomiędzy tradycją a współczesnością. Ewolucja konstruktów tożsamościowych karpatorusińskich liderów etnicznych*, (w:) M. Kempy, G. Woroniecka, P. Załęcki (red.), *Tożsamość i przynależność. O współczesnych przemianach identyfikacji kulturowych w Polsce i Europie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2008, s. 69-80.

14. *Języki literackie małych grup etnicznych. Próba analizy porównawczej sytuacji językowej Kaszubów i Rusinów Karpaccich*, (w:) A. Pliszkowa (red.), *Rusinskyj jazyk miedzi dwoma kongresami*, Instytut Języka i Kultury Rusińskiej Uniwersytetu Proszowskiego, Preszów 2008, s. 134-147.
15. *Granice Europy i europejskość w opinii liderów karpakorusińskich i przedstawicieli elit lokalnych Gorlic i Sanoka - perspektywa porównawcza* (w:) *Wyciskanie brukselki? O europeizacji społeczności lokalnych na pograniczach*, J. Kurczewska, H. Bojar (red.), Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2009, s. 407-450.
16. *Methods used by Carpatho-Rusyn Leaders to Legitimize their National Aspirations in Slovakia, Ukraine and Poland*, (in:) S. Stępień, P. Best (ed.), *Does a fourth Rus' exist? Concerning cultural identity in the Carpathian Region*, Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu, Przemyśl-Higganum 2009, s. 215-226.
17. *"The Rusyn's history is more beautiful than the Ukrainians". Using history in the process of legitimization of national Aspiration by Carpatho-Rusyn* (w:) "Studia Slavica et Balcanica Petropolitana", (1(7)/2010), Saint-Petersburg, s. 89-108.
18. *Pomiędzy tradycją a współczesnością. Tożsamość Łemków na początku XXI wieku*, (w:) „Przegląd Polonijny”, Rok XXXVIII, z. 4, 2011, s. 189-208.
19. *Between culture and politics. Two concepts of a struggle for recognition. The situation in a contemporary Carpatho-Rusyn movement*, (w:) E. Nowicka (ed.) *The Politics of Culture. Perspectives of stateless nationalities/ethnic groups*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2012, s. 123-137.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Przedmiotem cyklu publikacji: ***Etniczność grup bezpaństwowych w Europie Środkowo-Wschodniej*** wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) są różne aspekty szeroko rozumianej etniczności, która stanowi obszar moich zainteresowań od początku działalności naukowej. Poniżej omówię główne obszary eksplorowane przeze mnie w ramach realizowanych programów badawczych i studiów oraz uzyskane w ramach nich wyniki, przywołując pozycje z listy zamieszczonej powyżej.

Monografia *Kwestie etniczno-narodowościowe na pograniczu Słowiańszczyzny wschodniej i zachodniej. Ruch rusiński na Słowacji, Ukrainie i w Polsce* jest owocem badań ruchu rusińskiego na pograniczu polsko-słowacko-ukraińskim, w trzech wymienionych w tytule państwach. Praca ukazała się jako VIII tom prac Komisji Wschodnioeuropejskiej, Polskiej Akademii Umiejętności, w 2004 roku. Publikacja oparta jest na wieloletnich doświadczeniach badawczych i bogatym materiale empirycznym, oraz studiach o charakterze teoretycznym. Zawiera

rozważania dotyczące historii procesów narodotwórczych na pograniczu Słowiańszczyzny wschodniej i zachodniej i ich wpływu na pojawienie się dualizmu narodowego społeczności karpackorusińskiej; instytucjonalizacji działań społeczności karpackorusińskiej na Słowacji, Ukrainie i w Polsce po roku 1989. Osobne miejsce zajmuje analiza wyników badań empirycznych dotyczących tożsamości etnicznej liderów rusińskich, relacji pomiędzy etnicznością a religią, kwestii języka i jego roli w podtrzymywaniu tożsamości grupy; czy też zagadnień związanych z walką o uznanie oraz będącej jej częścią dyskusji na temat prawa Rusinów do samookreślenia narodowego. Monografia zawiera także teoretyczne uogólnienia uzyskanych wyników badań i odniesienie ich zarówno do teorii narodu i procesów narodotwórczych jak i teorii etniczności oraz współczesnych przemian zbiorowości etnicznych w Europie. Obszerna licząca 364 strony monografia jest do tej pory jedyną, nie tylko w języku polskim, pracą dotyczącą ruchu karpackorusińskiego i wypełnia istotną lukę w wiedzy na temat tego fenomenu. Za opublikowanie tej monografii zostałam nagrodzona nagrodą indywidualną Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego za osiągnięcia naukowe.

Ważnym obszarem moich dociekań są zagadnienia etnicznej tożsamości, zarówno w aspekcie indywidualnym jak i zbiorowym. Problematyka podejmowana w tym polu dotyczy m.in.:

- etycznego wymiaru tożsamości etnicznej - interesowały mnie szczególnie dylematy etyczne pojawiające się w sytuacji zmiany identyfikacji narodowej, sposób negocjowania przeszłości i uzasadniania własnych wyborów tożsamościowych, w kontekście konieczności zbudowania spójnej narracji o sobie w sytuacji dokonania tak istotnej zmiany jaką jest narodowa konwersja. Efektem tych zainteresowań jest tekst opublikowany w książce *Etyczny wymiar tożsamości kulturowej*, będącej wynikiem projektu realizowanego przez Zakład Antropologii Społecznej Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego (**poz. 3**);
- złożonych relacji pomiędzy tożsamością etyczną a obywatelstwem w przypadku grup mniejszościowych, które niejednokrotnie doświadczają konfliktów lojalności (**poz. 6**).
- dwa artykuły podejmują problematykę, istotnej w kontekście współczesnych przemian etniczności, dynamiki etnicznych tożsamości i prowadzonej przez liderów etnicznych polityki tożsamości (**poz. 9, 13 oraz 18**). Artykuły te oparte na teoretycznej refleksji i analizie materiału empirycznego pozwoliły na pokazanie złożonych procesów konstrukcji i rekonstrukcji tożsamości podejmowanych przez liderów etnicznych badanych przeze mnie grup: karpackorusińskiej i łemkowskiej. Pozwoliły także na ukazanie kontekstowości tożsamości i konieczności jej przeformułowywania wraz ze zmieniającą się sytuacją grupy oraz wysiłki liderów etnicznych, którzy w warunkach współczesnych (postępującej asymilacji i utraty niektórych ważnych cech kulturowych) poddają refleksji tradycyjne elementy, na których wspierała się rusińska/łemkowska odrębność i przeformułują je tak, by odpowiadały wymogom teraźniejszości.

Przedmiotem mojego zainteresowania były także kwestie funkcjonowania badanych przeze mnie etnicznych mniejszości bezpieczeństwa w szerszym kontekście europejskim, oraz wykorzystywanie Europy i europejskości w konstruowaniu i wzmacnianiu granic grupowych. Badania liderów ruchu

karpackorusińskiego przekonały mnie bowiem, że Europa jest istotnym punktem odniesienia dla badanej przeze mnie grupy pogranicza kulturowego i cywilizacyjnego, a członkostwo w Unii Europejskiej jest przedmiotem ogromnych nadziei na rozwiązanie problemów mniejszości. Tekst dotyczący stosunku rusińskich liderów etnicznych do integracji europejskiej pokazuje ewolucję postaw badanych od swoistego „euroentuzjazmu”, który przejawiał się w mitologizowaniu Unii Europejskiej jako miejsca szczególnej ochrony mniejszości, do „europragmatyzmu”, który każe widzieć integrację poprzez pryzmat interesów mniejszości rusińskich w poszczególnych krajach ale także zagrożeń dla funkcjonowania grupy jako całości, której ukraińska część pozostała poza granicami Unii Europejskiej (**poz. 4**). Kolejnym zagadnieniem, któremu poświęciłam uwagę jest lokowanie granic Europy i funkcjonowanie Europy oraz specyficznie definiowanej europejskości w dyskursie tożsamościowym prowadzonym przez liderów etnicznych. W artykule pokazuję jaka jest ich funkcja w wyznaczaniu i wzmacnianiu granic grupowych o charakterze narodowym (**poz. 7**). Problematykę tę badałam w okresie późniejszym w perspektywie porównawczej. W roku 2008 brałam udział w pracach nad publikacją podsumowującą grant: *Europeizacja interpretacji granic i pogranicz w ideologiach i praktykach społecznych elit lokalnych na wschodnim i południowym pograniczu III RP po akcesji Polski do Unii Europejskiej*, realizowany przez IFiS PAN. Porównałam wyniki badań wśród liderów karpackorusińskich z opiniami liderów lokalnych Sanoka i Gorlic. Pozwoliło to na pokazanie sposobów używania i instrumentalizowania granic Europy i specyficznie rozumianej europejskości w procesach wyznaczania i wzmacniania granic grupowych (**poz. 15**). Problematykę tę kontynuowałam w moich późniejszych badaniach porównując jak wspomniane wyżej kategorie, stanowiące istotne zasoby symboliczne, są używane w dyskursie tożsamościowym przez liderów karpackorusińskich i górnośląskich. Porównanie sposobów lokowania europejskich granic przez badanych z obu grup umożliwiło pokazanie uniwersalnej strategii umieszczania granic Europy na krańcach własnego terytorium. Wyniki tych ostatnich badań przedstawiłam w formie referatu w trakcie Konferencji SAS PTS w Cieszynie w roku 2011.

Następnym obszarem naukowych przedsięwzięć są studia porównawcze. Wiedzę teoretyczną na temat procesów narodotwórczych, dynamiki procesów etnicznych, strategii działania w ramach podejmowanej przez etnicznych liderów polityki tożsamości i walki o uznanie wykorzystuję w analizach porównawczych Karpatorusinów i innych bezpieczeństwa społeczności etnicznych w Polsce (Kaszubów i Ślązaków). Prowadzenie studiów i badań porównawczych wydaje mi się interesujące, bowiem w tych trzech grupach obserwujemy w ostatnich latach ożywienie etniczne, rozbicie tożsamości grupy oraz próby zmiany statusu grupy, podejmowane przez (mniej lub bardziej liczne) elity, przyjmujące na siebie rolę przodowników kulturowych. Część liderów etnicznych walczy o uznanie ich za odrębne, od Ukraińców (Karpatorusini) /Polaków (Ślązacy i Kaszubi) narody. Dążenia te spotykają się ze sprzeciwem różnych aktorów społecznych. Zarówno narodowych państw, które odmawiają uznania analizowanych społeczności za odrębne (pod względem etnicznym, narodowym, traktując odrębności jako zróżnicowania o charakterze regionalnym); społeczności dominujących; jak i tych przedstawicieli grupy, którzy dokonali innych, możliwych, wyborów tożsamościowych. Wynikiem tych zainteresowań był projekt, który realizowałam w ramach badań własnych latach 2006-2007 dotyczący Rusinów Karpackich i

Kaszubów. Studia porównawcze obejmowały analizę przebiegu procesów narodotwórczych, strategii walki o uznanie, roli języka w podtrzymywaniu tożsamości grupy, wykorzystywania historii w dyskursie tożsamościowym. Tej problematyce poświęciłam dwie publikacje. Pierwszy z artykułów dotyczy dylematów tożsamościowych Karpatorusinów i Kaszubów oraz ich historycznych przyczyn. Analizuję w nim także genezę i kierunki przemian ruchu rusińskiego i kaszubskiego. Stawiam tezę, że źródła i trwałości analizowanego rozbicia tożsamości grupy należy szukać w XIX wiecznych procesach narodotwórczych. Wskazuję także na podobieństwa i różnice w sytuacji analizowanych społeczności oraz wybieranych przez liderów etnicznych strategiach walki o uznanie (**poz. 10**). Drugi z artykułów dotyczy problematyki językowej. W przypadku obu grup kwestie językowe i rozwój piśmiennictwa był istotnym czynnikiem narodotwórczym, a postulat opracowania literackiego standardu, stworzenia literatury, ochrony i nauczania języka czy przekładu Biblii odegrał znaczącą rolę w procesach przebudzenia etnicznego. W publikacji pokazuję podobieństwa i różnice sytuacji językowej Kaszubów i Rusinów Karpackich zwracając uwagę na przebieg procesów kodyfikacji języka, zagrożeń dla jego istnienia oraz dylematów dotyczących edukacji językowej w przypadku obu analizowanych społeczności (**poz. 14**).

Kolejną grupą, którą włączyłam do badań porównawczych jest grupa śląska. W tekście na temat śląskich i karpackorusińskich dylematów tożsamościowych analizuję współczesne aspiracje narodowe części elit etnicznych obu społeczności. Pokazuję, że podobnie jak w przypadku Kaszubów źródła pojawienia się współczesnych podziałów i aspiracji w tych grupach należy szukać w złożonej historii, żyjących na pograniczu społeczności i procesach narodotwórczych, które przebiegały w przypadku obu grup w specyficznych warunkach społecznych i politycznych (**poz. 11**).

Innym obszarem moich studiów i badań, na którym koncentruję się także obecnie są związki etniczności i polityki obejmujące szeroko rozumianą politykę tożsamości i politykę uznania, a także politykę państwa wobec mniejszości. Eksploracja tego pola badawczego, zaowocowała kilkoma publikacjami (**poz. 1, 5, 8, 16, 19**). Pokazuję w nich różnorodne strategie walki o uznanie preferowane przez liderów etnicznych mniejszości śląskiej, łemkowskiej i karpackorusińskiej. Grupy te, odwołując się do różnic kulturowych, posiadania odrębnej historii, różnych form autonomii w przeszłości, posiadania autochtonicznego terytorium, czy też prawa do subiektywnego określania własnej narodowej przynależności i wyników spisów powszechnych, żądają uznania swej narodowej bądź etnicznej odrębności, ochrony prawnej, wsparcia dla podtrzymywania własnej tożsamości i ochrony kultury. W oparciu o wyniki badań i analizę porównawczą sytuacji Ślązaków jak i Łemków w Polsce, a także Rusinów na Słowacji i Ukrainie wskazuję na te czynniki, które mogą wpływać na wybór strategii działania w relacjach z przedstawicielami grupy dominującej, a także na warunki decydujące o radykalizacji stawianych żądań i metod ich realizacji.

Szczególną uwagę w moich badaniach strategii podejmowanych przez liderów grup etnicznych, nie posiadających własnego państwa, walczących o uznanie poświęcam wykorzystywaniu przez nich historii w polityce tożsamości i staraniach o zmianę etnicznego statusu. Instrumentalizacja historii i prowadzona z rozmysłem polityka historyczna była przedmiotem mojej refleksji w przypadku badanej od lat

społeczności karpackorusińskiej. Wyniki analiz i studiów na ten temat zawierają dwie publikacje (**poz. 12 i 17**).

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

W centrum moich zainteresowań naukowo-badawczych od początku mojej naukowej działalności znajduje się szeroko rozumiana problematyka etniczna. Jednym z powodów zwrócenia uwagi przez przedstawicieli nauk społecznych na ten złożony i obejmujący różnorodne zjawiska społeczny fenomen, była obserwowana w drugiej połowie XX wieku, w różnych częściach świata, aktywizacja grup o różnym charakterze, podejmujących działania na rzecz ochrony własnej kultury czy też zmiany swego statusu. W przypadku Europy Środkowo-Wschodniej bezpośrednim impulsem, który spowodował ożywienie etniczne były przemiany demokratyczne. Doprowadziły one do upodmiotowienia grup etnicznych, które podejmują różne strategie w celu zaznaczenia swojej odrębności i zdobycia dla niej politycznego uznania, co z kolei łączy się z prawem do ochrony języka i kultury, czy też postulatem uzyskania jakiejś formy kulturowej bądź politycznej autonomii. Na procesy te można spojrzeć z różnych teoretycznych perspektyw: polityzacji etniczności, polityki tożsamości, teorii narodu i procesów narodotwórczych, konstruowania grupowych granic czy też teorii ruchów społecznych i działań zbiorowych. Ze względu na społeczno-polityczne usytuowanie owych grup istotne wydają się też zagadnienia z zakresu teorii grup mniejszościowych, czy też socjologii pogranicza. Moje badania poświęcone różnorodnym aspektom etniczności czerpią z tego teoretycznego dorobku. Dotyczą społeczności pogranicza, w głównej mierze zamieszkujących Karpaty grup wschodniosłowiańskich (najpierw łemkowskiej a potem Rusinów na Słowacji i Ukrainie), ale swoimi studiami objęłam także dwie inne grupy pogranicza, doświadczające tożsamościowych dylematów i walczące o uznanie: kaszubską i śląską. W tym obszarze mieści się także prowadzony aktualnie w ramach badań własnych projekt *Wykorzystanie historii w walce o uznanie odrębności i polityce tożsamości na przykładzie dwóch grup etniczno-regionalnych: śląskiej i karpackorusińskiej* który pozwala na ujęcie zagadnień używania historii w perspektywie porównawczej i sformułowanie odpowiedzi na kilka pytań: jak współcześni liderzy grup etniczno-regionalnych: śląskiej i karpackorusińskiej wykorzystują historię w walce o uznanie statusu grupy mniejszościowej i polityce tożsamości; jaką rolę pełni odkrywanie na nowo etnicznej przeszłości w budowaniu pożądanego obrazu grupy, konstrukcji narodowej ideologii i legitymizowaniu współczesnych aspiracji i dążeń grupy. W jaki sposób poprzez unikalną i specyficzną interpretację zdarzeń z historii grupy liderzy etniczni uzasadniają swoje aspiracje i działania. Jak wykorzystują historię w polemikach i sporach dotyczących tożsamości i statusu własnej grupy. Odrębne miejsce zajmuje analiza polityki historycznej realizowanej na poziomie grup o charakterze mniejszościowym, walczących o legitymizację własnych aspiracji narodowych. Pierwsze wyniki analizy obszernego materiału empirycznego zebranego w trakcie badań liderów śląskich i karpackorusińskich prezentowałam już na konferencjach naukowych (zał. 2, poz. 26, 27). Obecnie pracuję nad opracowaniem materiału empirycznego zebranego w trakcie badań liderów śląskich.

Analiza ponad 60 wywiadów swobodnych, obserwacji prowadzonej w czasie imprez etnicznych oraz materiałów zastanych będzie podstawą przygotowywanej przeze mnie w najbliższym czasie monografii, która w założeniu ma być kontynuacją prowadzonych studiów porównawczych ruchu karpackorusińskiego i stawiającego sobie podobne cele ruchu śląskiego. Praca, dotyczyć będzie polityki tożsamości i strategii walki o uznanie liderów karpackorusińskich i śląskich, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów wykorzystywania historii i prowadzonej przez działaczy etnicznych polityki historycznej, legitymizującej aspiracje grupy do zmiany własnego statusu etnicznego.

Dorobek publikacyjny

Mój dorobek publikacyjny jest ściśle związany z zainteresowaniami teoretycznymi i realizowanymi badaniami empirycznymi. W całości obejmuje 32 pozycje w tym dwie monografie (jedną opublikowaną przed i jedną po uzyskaniu stopnia doktora) oraz 30 artykułów (8 opublikowanych przed uzyskaniem stopnia doktora; w tym 8 opublikowanych w czasopiśmie i 22 stanowiące rozdziały w pracach zbiorowych). Spis wszystkich publikacji zawiera załącznik nr 1. Poza tymi, które wskazałam jako osiągnięcie naukowe wynikające z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.), chciałabym przywołać te, które uważam za istotne w swoim dorobku naukowym.

W pierwszej opublikowanej monografii (*Łemkowie. Grupa etniczna czy naród?*, Zakład Wydawniczy NOMOS, Kraków 1995) analizuję wyniki badań prowadzonych (w ramach przygotowania pracy magisterskiej) we wsi Leszczyny na Łemkowszczyźnie zachodniej. W pracy podejmuję dwa zasadnicze problemy. Pierwszy to złożone relacje pomiędzy etnicznością a religią w podzielonej pod względem religijnym i etnicznym społeczności wiejskiej. Wyniki badań pozwoliły na pokazanie etniczacji religii w przypadku badanej grupy wschodniosłowiańskiej i ukazanie jej złożonej roli, uwarunkowanej kontekstowo, w wyznaczaniu i podtrzymywaniu granic grupowych. Druga część publikacji zawierająca analizę wywiadów z liderami społeczności łemkowskiej w Polsce przedstawia podstawowe dylematy identyfikacyjne wśród Łemków, z których część uważa się za członków narodu ukraińskiego, część natomiast postuluje odrębność własnej grupy (na etnicznym bądź narodowym poziomie). Analiza materiału empirycznego i historii procesów narodotwórczych w tej części Europy pozwoliła na pozytywne zweryfikowanie postawionej w pracy tezy, że współczesne podziały tożsamościowe mają swoje źródło w XIX wiecznych procesach dyferencjacji narodowej Wschodniej Słowiańszczyzny.

Przed uzyskaniem stopnia doktora, opublikowałam jeszcze kilka artykułów (ich spis zawiera załącznik nr 1). Dotyczyły głównie badanej przeze mnie w latach 90-tych XX wieku społeczności łemkowskiej. Interesowały mnie przede wszystkim relacje pomiędzy etnicznością a religią: problemy integracyjnej roli religii w sytuacji zróżnicowania religijnego grupy, czy też związek pomiędzy tożsamością etniczną i religijną (zał. 1 poz. 1, 4). Moje zainteresowania koncentrowały się także wokół strategii legitymizacji prawa do samookreślenia narodowego przez tych łemkowskich liderów, którzy postulują odrębność grupy (zał. 1 poz. 7), oraz historycznych uwarunkowań dualizmu tożsamościowego społeczności łemkowskiej, których źródła

poszukiwałam w przebiegu procesów narodotwórczych w tej części Europy (zał. 1 poz. 2). Ważny, jak sądzę jest tekst, na temat stanu badań socjologicznych nad społecznością łemkowską w Polsce, w którym w oparciu o analizę prac kolejnych pokoleń powojennych badaczy, dotyczących opisywanej społeczności udało się pozytywnie zweryfikować tezę, że na sposób opisu grupy wpływ ma zarówno teoretyczny model przyjęty do wyjaśniania zjawisk etnicznych (proasymilacjonistyczny lub pluralistyczny), metody i techniki zbierania materiału empirycznego, jak również zmiany, które nastąpiły w badanej społeczności oraz jej społecznym otoczeniu (ożywienie etniczne i "antropologizacja" życia społecznego będąca wynikiem demokratyzacji). (zał.1, poz. 5).

Konferencje

Po uzyskaniu stopnia doktora wzięłam czynny udział w 31 konferencjach naukowych (przed uzyskaniem stopnia doktora w 7) (17 krajowych i 14 międzynarodowych), w trakcie których prezentowałam wyniki badań empirycznych i studiów teoretycznych prowadzonych w ramach realizowanych projektów (spis konferencji i wystąpień zawiera załącznik nr 2.). Szczególnie ważna była dla mnie wymiana doświadczeń badawczych i dyskusje teoretyczne w ramach odbywających się cyklicznie sympozjów organizowanych przez Sekcję Antropologii Społecznej Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, w których uczestniczę systematycznie od początku mojej naukowej działalności. Brałam także udział w kolejnych Zjazdach Socjologicznych organizowanych przez Polskie Towarzystwo Socjologiczne oraz konferencjach krajowych i międzynarodowych poświęconym szeroko rozumianej problematyce mniejszości oraz zróżnicowania kulturowego i etnicznego Europy.

W 2001 roku moje działania skupiały się także na merytorycznym i organizacyjnym przygotowaniu sesji „*Ethnicity – Researcher/Anthropologist – Ideology*”, która miała miejsce na 7th Biennial Conference. European Association of Social Anthropologists, Copenhagen 2002, którą współorganizowałam z dr Katarzyną Warmińską.

W roku 2004 współorganizowałam wraz z Kołem Naukowym studentów kierunku: stosunki etniczne i migracje międzynarodowe konferencję *Mniejszości bez państwa i grupy regionalne w III Rzeczypospolitej*, która odbyła się w Instytucie Badań Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dorobek konferencji został opublikowany w specjalnym tematycznym numerze „Przeglądu Polonijnego” (z. 3/2004).

Członkostwo w organizacjach

Ważnym aspektem mojej działalności naukowej jest aktywny udział w pracach dwóch Komisji Polskiej Akademii Umiejętności, których jestem członkiem. W Komisji Wschodnioeuropejskiej (do której należę od 2002 roku) prezentowałam podczas trzech posiedzeń wyniki badań nad społecznością łemkowską i ruchem karpackorusińskim.

Komisja Wschodnioeuropejska - Polska Akademia Umiejętności:

-styczeń 2002 – referat pod tytułem – *Historia społeczności karpatorusińskiej w wypowiedziach liderów ruchu etnicznego*

-luty 2003 – referat pod tytułem – *Pomiędzy gwara a językiem standardowym. Kodyfikacja gwar Rusinów Karpackich*

-marzec 2010 – *Łemkowskie miejsca pamięci i ich rola w podtrzymywaniu tożsamości grupy*.

W serii wydawanej przez Komisję Wschodnioeuropejską PAU wydałam także swoją monografię poświęconą ruchowi karpackorusińskiemu.

Od 2009 roku biorę także udział w pracach Komisji do Badań Diaspory Polskiej Akademii Umiejętności.

Od początku naukowej działalności uczestniczę w pracach Sekcji Antropologii Społecznej Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, biorąc udział w organizowanych przez nią corocznie konferencjach i publikując w przygotowywanych przez Sekcję Antropologii Społecznej monografiach.

Działalność organizacyjna

W okresie zatrudnienia w Instytucie Badań Polonijnych a następnie Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych jestem zaangażowana w różnego rodzaju prace o charakterze organizacyjnym.

- w latach 2001-2009 – pełniłam funkcję sekretarza komisji rekrutacyjnej w Instytucie Badań Polonijnych oraz Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ.

- 2004-2006 – byłam opiekunem Koła Naukowego (na kierunku Stosunki etniczne i migracje międzynarodowe).

- od 2007 – 2010 roku – byłam Pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ do spraw ankiet studenckich w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych.

- od 2010 roku – jestem Pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych ds. jakości kształcenia w Instytucie Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dydaktyka

Od początku zatrudnienia na Uniwersytecie Jagiellońskim prócz pracy naukowo-badawczej prowadzę zajęcia ze studentami, obecnie głównie w macierzystej jednostce, ale wcześniej prowadziłam też zajęcia w Instytucie Historii, Instytucie Religioznawstwa czy też Instytucie Socjologii UJ, a także w Szkole Letniej Kultury i Języka Polskiego UJ. Tematyka prowadzonych przeze mnie zajęć dotyczy, w głównej mierze, moich zainteresowań badawczych: socjologii stosunków etnicznych, zróżnicowania etniczno-kulturowego Polski i Europy, relacji pomiędzy etnicznością a religią, komunikacji międzykulturowej. Prowadziłam i prowadzę także kursy z zakresu socjologii i antropologii społecznej. Zajęcia poddawane ewaluacji w ramach ankiet studenckich prowadzonych na Uniwersytecie Jagiellońskim otrzymują wysokie oceny studentów.

Pracując (w latach 2002-2010) na umowę o dzieło w Krakowskiej Akademii im A.F. Modrzewskiego prowadziłam seminarium licencjackie. Pod moją opieką naukową powstało ponad 30 prac licencjackich.

W roku akademickim 2011/2012 jestem opiekunem naukowym stypendysty Programu Stypendialnego Rządu RP dla Młodych Naukowców, koordynowanego przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Realizuje on projekt badawczy: Kultura mniejszości narodowych w Polsce.

Nagrody i wyróżnienia

Moja dotychczasowa działalność naukowa i dydaktyczna była nagradzana przez Dyrektora Instytutu zatrudniającej mnie jednostki (Instytutu Badań Polonijnych) i Rektora UJ, cztery z tych nagród to nagrody indywidualne. Jedną, to nagroda zespołowa.

12.11. 2004 – nagroda indywidualna Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, za książkę: *Kwestie etniczno-narodowościowe na pograniczu Słowiańszczyzny wschodniej i zachodniej. Ruch rusiński na Słowacji, Ukrainie i w Polsce.*

4. 11. 2002 – nagroda indywidualna Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego

1. 01.2001 – nagroda Dyrektora Instytutu.

6. 12. 1999 – nagroda Rektora (zespołowa) za książkę *Polaków portret własny*

1. 02 1998 – nagroda Dyrektora Instytutu

Udział w zespołach eksperckich i recenzentkich

Od 2011 roku - jestem stałym recenzentem „Studiów Humanistycznych AGH”.

Swoją wiedzę dotyczącą mniejszości narodowych i etnicznych wykorzystuję praktycznie pracując jako ekspert strony mniejszościowej w komisji do rozpatrywania wniosków o udzielenie dotacji na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego działającej przy Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji. Eksperci strony mniejszościowej są wybierani przez przedstawicieli mniejszości zasiadających w Komisji Wspólnej Mniejszości Narodowych i Rządu, powołanej na mocy Ustawy o mniejszościach narodowych, etnicznych i języku regionalnym z 2005 roku. Funkcję eksperta w tej komisji pełnię już trzecią kadencję.

Działalność popularyzatorska

W ostatnich latach podejmowałam także działania popularyzujące wyniki moich badań. W trakcie wykładów otwartych organizowanych przez:

Stowarzyszenie Kulturowy Gościniec, Koło Przewodników Beskidzkich oddział Rabka: (*Czy nowy naród w Europie? Ruch Rusiński na Słowacji, Ukrainie i w Polsce* - 09.2008; *Łemkowie. Nasi dawni sąsiedzi* - 06.2010)

Akademickie Koło Przewodników Beskidzkich w Bielsku-Białej (Przegląd Karpaty wielu kultur: wykład: *Dylematy tożsamości zakarpaccich Rusinów - historia i współczesność* - 11.2006).

Stowarzyszenie Ruska Bursa (*Łemkowie a ruch rusiński* - 04.2004).

W ramach działalności popularyzatorskiej moje publikacje poświęcone społeczności łemkowskiej i karpakorusińskiej ukazały się w *Roczniku Ruskiej Bursy* (zał. 1, poz. 1, 4, 7, 22) - czasopiśmie naukowym wydawanym przez *Stowarzyszenie „Ruska Bursa”* (są to przedruki publikowanych wcześniej artykułów, które w ten sposób docierają do przedstawicieli badanej przeze mnie społeczności).

Ewa Juchta